

עלון דברי חיים לפרשת שמיני – שבת פרה

איתא בנביא "כי מפני הרעה נאסף הצדיק", ואפשר לפרש הפס' בא' מב' אופנים: א' שהצדיק נאסף ומת בעוון הדור, ב' הצדיק מת כדי שלא יראה את הרעה אשר תבוא על הדור.

החילוק בין ב' הפירושים הוא – אם רק צדיק א' מת, אזי אפשר לומר שמת כדי לכפר על עוון הדור. אבל אם הרבה צדיקים מתים, אז בודאי עושה ה' את זה כדי שלא יסתכלו ברעה אשר עתידה לבוא.

ולפי זה יתבאר דברי רש"י, דכך אמר משה: סבור הייתי או בי או כך – דהיינו סבור שהפירוש "כי מפני הרעה נאסף הצדיק" הוא – כדי שיגין על הדור, וא"כ בחד מיניהו סגי. אבל עכשיו ששניהם מתו, א"כ על כרחך הפירוש בפסוק הוא כדי שלא יראה ברעה, וא"כ כל הצדיקים שבאותו הדור היו צריכים למות ח"ו, א"כ, השתא דחזינן דלא מתו אלא הם, ע"כ נשמע מזה שהם גדולים ממני וממך, שהם היו צדיקים ביותר.

חנוכת התורה

"יודם אהרן" (י', ג')

מפני מה נאמר כאן "יודם אהרן" ולא "יוחריש אהרן" וכדומה?

אלא, לפי שבן אדם, אף כשהוא מחריש, אפשר להכיר את מצב רוחו מתוך הבעת פניו אם הוא שמח או עצב, שבע רצון או רוגז וכו'. אמנם על דומם אין להכיר שום דבר, ואין חיצוניותו מוכיחה כלום על פנימיותו. מדריגתו של אהרן בשעה זו, שעת האסון הנורא כששני בניו מתו היתה, שעשה עצמו בבחינת דומם, ולא היה ניכר עליו שום שמץ של צער אפילו רק באיזו הבעת פנים וכדומה, אלא שקיבל את הדין באהבה ללא שום תערובת של אי-שביעות רצון. ועבור זה קיבל שכר, שנתייחד עמו הדיבור ונאמרה לו לבדו פרשת שתויי יין.

החפץ חיים

"הוא אשר דיבר ה' לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד" (י', ג')

איתא בזוהר שכל המוריד דמעות במקרא פרשה זו על מיתת בני אהרן, מובטח הוא כי לא יראה במיתת בניו בחייו. והתמיהה היא, מה פתאום שאלפי שנים אחר מיתתם, יהיה צד חובה ליהודי להוריד דמעות דווקא על פטירתם, יותר ממקרים אחרים בהיסטוריה הארוכה של עם ישראל?

וביאר הרבי מפוניבז': איתא במדרש שמושה אמר על נדב ואביהוא "גדולים ממני וממך", כלומר, משה ואהרן. גדלותם של משה ואהרן עצמם, הלא היתה נוראה עד מאד, ואילו דור המדבר, אשר עבר את כור ההיתוך ליצירת עם ישראל, נבנה על ידי שני ענקים הללו. והנה מעיד משה רבינו בב' הנפטרים, כי היו גדולים משניהם גם יחד. נתאר איפוא לעצמנו, היאך היה הדור ההוא נראה, אילו כן זכה להנהגתם. איזו צורה היתה לעם, בעבור מ' שנה בחברת ב' קדושים הללו, ואילו פנים היו לעם ישראל במשך כל הדורות שאחרי הדור ההוא שהנהיגו.

וכיון שמתו בעודם באיבם, ודור היסוד של העם נתמעט מזהרו עקב פטירתם, הרי ההפסד הגדול אינו אך לבני דורם, כי אם לכל דור ודור, מני אז ועד סוף הדורות. כי אם היתה מתחילה ירידת הדורות ממדריגת הרבה יותר נעלות ונשגבות, או אז גם אנחנו היינו נשארים יותר גבוהה. ומאחר שלא זכינו, הרי אנו ובנינו צריכים להוריד דמעות על הסתלקותם.

הרב מפוניבז' שדיבר אז אודות השואה האיומה שעבר עמנו, במלחמת העולם השנייה, הקיש מן הדברים אל דורנו האחרון, אל לנו לחשוב כי האסון הנראה היה אך לדור שעבר, שהלך ונטבט ונכחד, אמר. כי על כן אסור גדול ונורא הוא דווקא עבורינו, אנו שנתיתמנו ונתרנו בלעדיהם!

"ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא...ויקריבו לפני ה' אשר לא צוה אותם" (י', ג')

חז"ל נתנו כמה טעמים למה שמתו נדב ואביהוא. יש אומרים שחטאו במה שלא נשאו נשים. ויש אומרים שחטאו באומרם כשאשר הלכו אחרי משה ואהרן: מתי ימותו זקנים הללו ואני ואתה ננהיג הציבור. ויש לפרש שלכן אמרו חז"ל את ב' טעמים הללו, כי עבור חטא הא', שלא נשאו נשים, היתה להם הצטדקות יען חשקה נפשם בתורה ועיין יבמות ס"ג. אבל באופן הזה נתעורר עליהם חטא השני, שרצו להנהיג את הציבור, והלוא זה ג"כ מבטל מלימוד התורה. ולכן, שני הטעמים ביחד גרמו מיתתם! דברי גאונים

"ותצא אשר מלפני ה' ותאכל אותם וימותו" (י', ב')

רש"י מביא שמתו על שהורו הלכה בפני רבם ופסקו שיש להביא אש על המזבח מן ההדיוט, אע"פ שירדה אש מן השמים. וקשה, מה חטא חטאו בזה, הלא בסך הכל היו טועים בדבר מצוה? כל מה שביקשו איפוא, זה לקיים המצוה כהלכתה, ולהקטיר באש מן ההדיוט כמ"ש "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח", ואם טעו, מדוע נענשו כל כך, הלא טועה בדבר מצוה פטור?

מצינו אצל משה רבינו שנענש חמורות ב"מי מריבה", הגם שהתכוון לשם מצוה, רק משום שגרם במעשהו לחילול ה'. חילול ה', אף כי תשובה בלבד אינו מועילה בו, אבל תיקון יש לו ע"י ריבוי בקידוש ה'. לפי זה, משה רבינו שקידש ה' כל ימיו, מדוע לא עלתה לו כפרה על החילול היחיד שיצא מתחת ידיו?

אלא, במה דברים אמורים שמועיל הקידוש ה' לכפר, כאשר נוגע הדבר לעצמו בלבד. אבל אם נוגע הוא לאחרים אשר נתחלל ה' בלבם, נוהגים במידת הדין הקשה מאד, ולא מבדילים בין אונס לרצון. מטעם זה נענש משה רבינו לבלתי הכנס לארץ ישראל, משום שהיה זה נוגע לכלל ישראל, כמו שהוא עצמו העיד "גם בני התאנף ה' בגללכם", וכן "ויתעבר ה' בי למענכם".

נדב ואביהוא גם הם לא ניצלו ממידת הדין. ואף שהכתוב אומר "בקרובי אקדש", ואומרים חז"ל שמושה אמר לאהרן "הייתי סבור או בי או בכ הבית מתקדש, עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך, שבהם הבית נתקדש". כלומר, שהיו אנשים גדולים וענקים, וגם כל פעולתם היתה אך מתוך "בקרבתם לפני ה'", בכל זאת פגעה בהם מידת הדין. כל זאת מאחר שמיעטו בכבוד שמים.

הסיק מכך ראש ישיבת חברון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל בשיחתו בישיבה, עד כמה יש לאדם לחשוש פן ילמדו אחרים ממעשיו, כמו ביטול תורה וכדומה, ויגרום לחילול ה'. ואף אם יצא לבטל תורה מתוך "בקרבתם לפני ה'", בחשבו להתקרב אל ה' במעשהו, צריך לחשוש מה ילמדו ממנו אחרים הרואים, ואיזה חילול ה' יצא מכך, הגם שכוונתו שלו לטובה.

רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל

"ויאמר משה אל אהרן אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש..." (י', ג')

ופירש"י: היכן דיבר, "ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי", אל תקרא בכבודי אלא בכבודי, אמר לו משה לאהרן, אהרן אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במידעיו של מקום, הייתי סבור או בי או כך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך.

ומקשים המפרשים מנא לן שהם גדולים, דילמא הם שווים למשה ולא אהרן בצדקות?

והוסיף על זה הרבי יוסף ליב ננדיק זצ"ל ביאור בענין מיתתם של תלמידי רבי עקיבא. הנה תלמידי רבי עקיבא, כ"ד אלף במספר מתו בתקופה קצרה. אסון נוראי בהחלט. אבל כיצד זה גורם לנו, במרחק דורות כה רבים מאז, להתחייב בדיני אבילות של ממש, כאילו הם אבותינו?

אלא, שאם קבוצה כה ענקית של גדולי תורה, ותלמידי חכמים מופלגים ומיוחדים, מסתלקת מן העולם, חסרונם אינו ניכר רק לשעתם וזמנם. באשר הירידה הרוחנית העצומה שגרם חסרונם בדורם הם, ניכר בצורה קשה מאד בדור שלאחריהם, ובכל דור אחר כך. אלמלא מיתת כ"ד אלף תלמידים, אשר מהם היו לגדולי עולם, דורנו שלנו היה טוב ומעולה יותר. משום כך אנו אבילים ודואבים.

הרב מפוניבז'

"ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'" [י', ו']
תימה היא, לשם מה צריך ציווי על בכי, הלא למול אסון נורא שכזה, שב' כהנים צעירים נשרפו חיים, הדמעות כבר פורצות מאליהן, ומי שבכל זאת אינו בוכה, האם בציווי אפשר לאלצו לבכות?

אמנם, כל ההוראה לבכות היתה, שיבכו "את השריפה - אשר שרף ה'" דווקא. שיבינו אל נכון כי מאת ה' היתה זאת, והוא אשר שרף את השריפה, ולא יתלו זאת חלילה בטבע.

רבי יעקב ניימן זצ"ל

"ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'" [י', ו']
ויש לבאר מדוע לא מצינו הוראה כזו "ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'", אצל כל אחד אחר בתורה, אף לא משה ואהרן מנהיגי האומה?

בהספד בחור משיבת ראדין שנפטר בטרם עת, התייחס הגרי"ל פיין לתמיהת רבים, כיצד אירע אסון כזה לבן תורה מצויין, שעתיד גדול נשקף לו בחייו?

וכך אמר: כתוב בתורה "כי תצור על עיר ימים רבים...לא תשחית את עצה...כי האדם עץ השדה", הו אומר, שאסור להשחית עץ מאכל. והלא אדם עץ השדה הוא, והיושב באהלי תורה ודאי נחשב לאילן נושא פירות, אשר אם היה נשאר בחיים היום רבים נהנים מפירותיו, היאך נגדע איפוא בטרם זמנו?

התירוץ הוא, שאמרו בגמרא שאם היה העץ מעולה ומשובח בדמיו, עבור בנין וכדומה, יותר מאשר שווי פירותיו, מותר לכרתו. יוצא, שאם היינו יודעים להעריך נכונה את מעלת הבן תורה, הרי פירותיו כאן בעולם היו נחשבים למעולים יותר, והיה אסור לגדעו באיבו. אבל אם איננו יודעים להכיר בערכו האמיתי, כלומר, שהעץ שווה יותר מפירותיו בעולם, הרי הלכה היא שאם היה מעולה בדמים מותר לכרתו. נמצא שאך באשמת הציבור, שלא העריכו נכונה ערכה של תורה, קרה האסון ונלקח מאיתנו תלמיד חכם צעיר לימים.

מעתה מובן מדוע דווקא בנדב ואביהוא נאמר הלשון "ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה". מאחר שהם היו עולי ימים בהסתלקותם. וכיון שכך, שלקחם ה' הגם שהיו בבחינת אילן נושא פירות, על כרחך שהציבור הוא זה שגרם לכך, כשלא החשיבם כראוי. לכן היה זה מן הראוי שכל בית ישראל יבכו את השריפה, אשר הם עצמם גרמו.

רבי יהודה ליב פיין זצ"ל

"ראשיכם אל תפרעו...ואחיכם כל בית ישראל יבכו" [י', ו']
הנה אמרו חז"ל שחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, ולא עוד, אלא שצריך לקבל את הרעה בשמחה. אמנם יש חילוק בין רעה לטובה לגבי אחרים - כי כאשר טוב לו לאדם, צריך כל אחד לשמוח בשמחתו, אבל כאשר רע לו, רק האדם בעצמו

מחוייב לקבל את הרעה בשמחה, אבל שאר האנשים צריכים להצטער בצרתו של זולתם. וזהו שאמר ה' לאהרן - אתם בעצמכם "ראשיכם אל תפרעו" ותקבלו את הרע בשמחה. אמנם "ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה", וחלילה להם לקבל בשמחה את רעתכם!

אמרי שפר

"והאנקה והכח והלטאה והחמט והתנשמת" [י"א, ל']
יש מקשים מפני מה אין הנחש שהוא מקור הטומאה בכלל שמונה שרצים לטמא במותו? והגם שהגמרא מרבה מ"כ הולך על גחון" את הנחש, מ"מ אין זה אלא לגבי איסור אכילה, אבל לא לטומאה.

אלא, יען הנחש והעקרב מזיקים הם לבני אדם, לכן טיהרה אותם התורה במותם, כדי שלא ימנעו בני אדם מלהורגם שלא יטמאו אותם. משא"כ בשמונה השרצים שאין להם ארס כלל, שלא חששה התורה מלטמאם במותם. רבינו בחיי

סיפורי השבוע

"ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא" [י"א, ז']
לרבי יהונתן אייבשיץ היה שכן גוי אנטישמי, והיה אוהב להתווכח איתו. פעם א' כשטייל ר' יהונתן בחצירו, הופיע הגוי מעבר השני של הגדר המפסיק ביניהם, ושאל לר' יהונתן: תסביר לי: מהו ההבדל בין יהודי לחזיר? ענה לו ר' יהונתן: הגדר...

"ויון ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמותו חקת עולם לדרתיכם. ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור. ולהורות את בני ישראל את כל החקים אשר דבר ה' אליהם ביד משה" [י', ט'-י"א]

יש שדרשו בדרך צחות: אל תשתה יין ושכר סתם, אלא במקרים המרומזים בפסוק: "אתה ובניך אתך" - כשאתם מסובין בשבת וחג ביחד עם המשפחה, "בבואכם אל אהל מועד" - במסיבה חסידית בבית המדרש, "ולא תמותו" - בסעודת הודאה, "חוקת עולם" - בברית מילה, "לדורותיכם" - בחתונה, "להבדיל בין הקודש ובין החול" - בהבדלה, "ובין הטמא ובין הטהור" - בפורים, בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי", "להורות את בני ישראל את כל החוקים" - בסיום מסכת.

תקציר ההפטרה יחזקאל פרק ל"ו, ט"ז - ל"ח

ה' ממשיל את בני ישראל כנדה שבעלה מצפה מתי תטהר ותאב לשוב אליה, כן בניי טמאו את ארצם בעלילותם. כגמול לעלילותם, ה' מפזר אותם באומות. וכששמע שבניי מחללים שם ה' בעיני הבריות שהשבאים אומרים "אלו עם ה' ולא היה לו יכולת להצילן", ה' חומל על שם קדשו ומבטיח שיקבצם ויביאם לארצם. "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מטומאותיכם ומכל גילוליתם אטהר אתכם". וכאשר בניי יזכרו מעשיהם הרעים, יבינו למה נכרתו מארצם וגלו. ה' יושיב את הערים השוממות ונבנו החרבות "וידעו כי אני ה' בניתי הנהרסות נטיתי הנשמה אני ה' דברתי ועשיתי". הערים יתמלאו בני אדם כמו הצאן שדרכו להתרבות מאד.

שבת שלום!

יוצא לאור לרגל היבנס לעול המינות של

החתן הבר מצוה רפאל מאיר פוליגר נ"י

מזל טוב! שיוזכה לגדול בתורה ויראת שמים ובכל מילי דמיטב!

לקבלת הגליון באימייל נא לשלוח אימייל ל

kosssover@gmail.com